

3. táblázat

A szolgáltatások előfizetési átlagárainak alakulása
csökkenő nagyságrendben

Sorrend (1981)	Szakterület és szolgáltatás	1981. évi átlagár, \$	Sorrend (1980)
1	A Wilson kiadó indexei	600,58	1
2	Gazdaságtudományok	343,29	2
3	A SZU-ban kiadott folyó- iratok angol nyelvű fordításai	253,79	3
4	Társadalomtudományok	215,12	5
5	Természettudományok és műszaki tudományok	214,01	4
6	Jogtudományok	212,85	6
7	Általános- és humán tudományok	142,04	7
8	USA-dokumentumok	84,48	8

4. táblázat

Az előfizetési átlagárak emelkedésének százalékos
alakulása csökkenő nagyságrendben

Sorrend (1981)	Szakterület és szolgáltatás	1981. évi áremelkedés (%)	Sorrend (1980)
1	Gazdaságtudományok	16,8	1
2	Jogtudományok	15,4	2
3	Általános- és humán tudományok	14,3	7
4	Társadalomtudományok	13,2	4
5	Természettudományok és műszaki tudományok	11,8	6
6	A Wilson kiadó indexei	10,8	5
7	A SZU-ban kiadott folyó- iratok angol nyelvű fordításai	10,5	3
8	USA-dokumentumok	7,1	8

/BROWN, N. B.—PHILIPS, J.: *Price indexes for 1981. U.S. periodicals and serial service = Library Journal*, 106. köt. 13. sz. 1981. p. 1387–1393./

(Dáczér Éva)

Állományfejlesztés és szelekció: kinek a feladata?

A szerző a már régóta vitatott kérdés – a könyvtáros vagy az egyetemi kar feladata-e a szelekció – szélesebb perspektíváját rajzolja meg, illetve ismerteti ezzel kapcsolatban néhány vitaindító elképzelését. Foglalkozik azzal is, hogy a könyvtáron belül kinek a feladatát képezze az állományfejlesztés, és ezt hogyan kell megszervezni.

A tudományos könyvtárak többségében már van állományfejlesztéssel megbízott egység, amely a szelektálás javarészt elvégzi. A középmeretű és kisebb felsőoktatási könyvtárakban azonban ez a kérdés megoldatlan. A szerző észrevételei ezekre vonatkoznak.

Az állományfejlesztés több, mint szelektálás. Egyebek között ide tartozik a fejlesztési politika kialakítása, az erőforrások rendelkezésre bocsátása, a gyűjtemény elemzése, a tároló könyvtárba szánt gyűjtemények felülvizsgálata és az erőforrások közös kihasználására az együttműködés megszervezése. A szelektálás csak részét képezi egy átfogóbb folyamatnak. A kérdés nemcsak az, hogy ki szelektáljon, hanem az is, hogy ki foglalkozzék az állományfejlesztéssel.

Számos, az alábbiakban felsorolt ok miatt ez a *könyvtári személyzet* feladata:

1. A kari tanszemélyzetnek nincs rá ideje.
2. A kar nem jut ahhoz az információtípushoz, amely rendszeresen a könyvtáros elé kerül (pl. nemzeti bibliográfiák, kiadói katalógusok, egyéb áttekintést szolgáló eszközök).
3. A kari szelekció kiegyensúlyozatlan gyűjtemény eredményez.
4. Ha a szelekció az állományfejlesztés része, akkor kire hárul a fennmaradó munka, és kinek a feladata a koordináció?
5. A kar munkáját nem a könyvtár gyűjteményének fejlesztésében való részvétel alapján értékelik. S valóban, ha a kari személyzet egyik tagja kiváló munkát végez a gyűjtemény építésében, akkor valószínűleg elhanyagolja azt a munkáját, amelyért fizetik.
6. Gyakran hivatkoznak arra, hogy az adott tárgykör szakembere segítséget jelent a könyvek szelektációja szempontjából. Az a személy azonban, akinek doktori címe van bizánci egyháztörténetből, 18. századi Spanyolországról szóló könyv kiválasztása szempontjából éppoly halandó, mint bárki más.
7. Érvelnek azzal, hogy a tanszemélyzet tudja, hogy a hallgatók milyen típusú könyveket fognak használni. Ez csak bizonyos mértékig igaz. A referenzs könyvtárosok hamar tapasztalják, hogy milyen nagy különbség van aközött, amit a tanszemélyzet vél, s amit a hallgatók a gyakorlatban használnak.
8. Ha a kiválasztás a karon történik, a kérések feldolgozása tetemes időt vesz igénybe.

3. táblázat

A szolgáltatások előfizetési átlagárainak alakulása
csökkenő nagyságrendben

Sorrend (1981)	Szakterület és szolgáltatás	1981. évi átlagár, \$	Sorrend (1980)
1	A Wilson kiadó indexei	600,58	1
2	Gazdaságtudományok	343,29	2
3	A SZU-ban kiadott folyó- iratok angol nyelvű fordításai	253,79	3
4	Társadalomtudományok	215,12	5
5	Természettudományok és műszaki tudományok	214,01	4
6	Jogtudományok	212,85	6
7	Általános- és humán tudományok	142,04	7
8	USA-dokumentumok	84,48	8

4. táblázat

Az előfizetési átlagárak emelkedésének százalékos
alakulása csökkenő nagyságrendben

Sorrend (1981)	Szakterület és szolgáltatás	1981. évi áremelkedés (%)	Sorrend (1980)
1	Gazdaságtudományok	16,8	1
2	Jogtudományok	15,4	2
3	Általános- és humán tudományok	14,3	7
4	Társadalomtudományok	13,2	4
5	Természettudományok és műszaki tudományok	11,8	6
6	A Wilson kiadó indexei	10,8	5
7	A SZU-ban kiadott folyó- iratok angol nyelvű fordításai	10,5	3
8	USA-dokumentumok	7,1	8

/BROWN, N. B.—PHILIPS, J.: *Price indexes for 1981. U.S. periodicals and serial service = Library Journal*, 106. köt. 13. sz. 1981. p. 1387–1393./

(Dáczér Éva)

Állományfejlesztés és szelekció: kinek a feladata?

A szerző a már régóta vitatott kérdés – a könyvtáros vagy az egyetemi kar feladata-e a szelekció – szélesebb perspektíváját rajzolja meg, illetve ismerteti ezzel kapcsolatban néhány vitaindító elképzelését. Foglalkozik azzal is, hogy a könyvtáron belül kinek a feladatát képezzék az állományfejlesztés, és ezt hogyan kell megszervezni.

A tudományos könyvtárak többségében már van állományfejlesztéssel megbízott egység, amely a szelektálás javarészt elvégzi. A középmeretű és kisebb felsőoktatási könyvtárakban azonban ez a kérdés megoldatlan. A szerző észrevételei ezekre vonatkoznak.

Az állományfejlesztés több, mint szelektálás. Egyebek között ide tartozik a fejlesztési politika kialakítása, az erőforrások rendelkezésre bocsátása, a gyűjtemény elemzése, a tároló könyvtárba szánt gyűjtemények felülvizsgálata és az erőforrások közös kihasználására az együttműködés megszervezése. A szelektálás csak részét képezi egy átfogóbb folyamatnak. A kérdés nemcsak az, hogy ki szelektáljon, hanem az is, hogy ki foglalkozzék az állományfejlesztéssel.

Számos, az alábbiakban felsorolt ok miatt ez a *könyvtári személyzet* feladata:

1. A kari tanszemélyzetnek nincs rá ideje.
2. A kar nem jut ahhoz az információtípushoz, amely rendszeresen a könyvtáros elé kerül (pl. nemzeti bibliográfiák, kiadói katalógusok, egyéb áttekintést szolgáló eszközök).
3. A kari szelekció kiegyensúlyozatlan gyűjtemény eredményez.
4. Ha a szelekció az állományfejlesztés része, akkor kire hárul a fennmaradó munka, és kinek a feladata a koordináció?
5. A kar munkáját nem a könyvtár gyűjteményének fejlesztésében való részvétel alapján értékelik. S valóban, ha a kari személyzet egyik tagja kiváló munkát végez a gyűjtemény építésében, akkor valószínűleg elhanyagolja azt a munkáját, amelyért fizetik.
6. Gyakran hivatkoznak arra, hogy az adott tárgykör szakembere segítséget jelent a könyvek szelektációja szempontjából. Az a személy azonban, akinek doktori címe van bizánci egyháztörténelemből, 18. századi Spanyolországról szóló könyv kiválasztása szempontjából éppoly halandó, mint bárki más.
7. Érvetnek azzal, hogy a tanszemélyzet tudja, hogy a hallgatók milyen típusú könyveket fognak használni. Ez csak bizonyos mértékig igaz. A referenzs könyvtárosok hamar tapasztalják, hogy milyen nagy különbség van aközött, amit a tanszemélyzet vél, s amit a hallgatók a gyakorlatban használnak.
8. Ha a kiválasztás a karon történik, a kérések feldolgozása tetemes időt vesz igénybe.

9. Ha a kari személyzet önállóan szelektálna, előnyben részesítené a folyóiratokat a könyvek terhére.

A szelekció az állományfejlesztési politika ismeretén, a tudományos munka módszereinek értésén, képzelőerőn, a könyvkiadás és a bibliográfiai számbavétel ismeretén alapszik. A könyvkiadás, a könyvkereskedelem és a tudományágak irodalmának ismerete *fontosabb, mint a tárgykör ismerete.*

Ha az állományfejlesztést tehát a könyvtárra bizzuk, *a kart akkor sem szabad figyelmen kívül hagyni, mert döntő jelentősége van a könyvtár sikeressége szempontjából.* Több módon is segítségére lehet a könyvtárnak:

1. Bizonyos tárgykörökben egyes kiadványok „élettartama” rövid (pl. a természettudományok vagy a társadalomtudományok területén megjelenő egyes monográfiák). Ezek kiválasztását a felhasználóra (a karra) lehet bízni.
2. Ha jelzi, mi tartozik érdeklődési körébe, de a címek kiválasztását már a könyvtárosra bizza.
3. Retrospektív gyűjtemény kialakításában a szerzők, tudós társaságok, sorozati monográfiák, kiadványtípusok ismertetésével.
4. A selejtezés feltételeinek a meghatározásában.
5. Megismerteti a könyvtárosokat a tudományágak jellemzőivel, amelyeket azok a szelektálás során hasznosítani tudnak.

A szelektálás tehát a könyvtár feladata, de még mindig el kell dönteni, hogy személy szerint kire tartozzék. Ez a kérdés az állományfejlesztési munka szervezéséhez vezet; nézzünk meg néhány tipikus állományfejlesztési megoldást:

1. Referenz-bibliográfusok alkalmazása. A megoldás előnye, hogy rendszeres kapcsolatuk van az olvasókkal. Hátránya, hogy nincs idejük kellőképpen megismerni a könyvkereskedelmet és -kiadást.
2. 20 vagy még több könyvtáros, a könyvtár minden egységéből, egy-egy tanszéki könyvtárral kapcsolatos problémákkal foglalkozik. A megoldás hátránya, hogy a könyvtárosok munkaidejüknek csak töredékét (5–10%-át) fordíthatják állományfejlesztésre, így nem fektethetnek bele sok energiát.
3. Főállású bibliográfusok alkalmazása legalább a humán és a társadalomtudományok területén. Kisebb könyvtár esetén elegendő egy személy, nagyobb könyvtárban számuk 2-től 9-ig terjedhet. A szelektálás módja eltérő lehet, fontos azonban egy erre vonatkozó eljárás kidolgozása. A megoldás hátránya, hogy a főállású bibliográfus hajlamos arra, hogy elkülönülve a könyvtár más egységeitől, kutatógyűjteményeket építsen ki a hallgatók valóságos szükségleteinek figyelembevételére helyett.

A kurrens könyvek szelektálására van egy másik megoldás is. Ez a *jóváhagyó terv.* Ennek számos feltétele és előnye van. Mindenekelőtt minél pontosabban meg kell határozni a könyvtár profilját. Ez a tárgykör és a

szint meghatározásán kívül a kiadóra is vonatkozik. A jóváhagyó terv kiküszöböli azt a problémát, hogy ki szelektáljon. Rengeteg időt takarít meg a gyarapítási részlegek számára. Fontos annak ismerete, hogy az egyes kiadók profiljába mi tartozik. A jóváhagyó tervvel kapcsolatos követelmény továbbá, hogy az illetékes egyetemi kart pontosan tájékoztatni kell annak tartalmáról.

Végül a szerző ismerteti, hogy a szelektálással és az állományfejlesztéssel megbízott könyvtárosnak – véleménye szerint – milyen képzettséggel és tulajdonságokkal kell rendelkeznie. Ezek között szerepel az egyetemi végzettség valamely tudományterületen, továbbá könyvtári szakon. Magasfokú intelligencia, széles körű műveltség és tudás, magasfokú intellektuális érdeklődés, az emberekkel való foglalkozás képessége.

/RYLAND, J.: Collection development and selection: Who should do it? = Library Acquisitions: Practice and Theory. 6. köt. 1. sz. 1982. p. 13–17./

(Fazekas Zsuzsa)

A VINITI tudományos információs kiadványainak előállítására

(25 éves a VINITI nyomdai és kiadói kombinátja)

A VINITI nyomdai és kiadói kombinátja a Szovjetunió egyik legnagyobb és legkorszerűbb nyomdaüzeme.

Felépítése és alapvető feladatai

A kombinátot mint önfenntartó gazdasági vállalatot 1955-ben hozták létre. A VINITI-nek és kombinátjának, amely a tudományos információs kiadványok kiadásában az első helyen áll az országban, fő feladata a tudósok, mérnök-technikusok és szakemberek ellátása információval a természettudományok és műszaki tudományok területéről. Felépítése sajátos, és különbözik az ország hasonló nyomdaüzemeinek felépítésétől. A munka szervezésében alapvető szempont a technológiai folyamatok komplex gépesítése és automatizálása, a beérkezett anyagok feldolgozási határidejének csökkentése és az előállítás ritmikus körfolyamatának kialakítása.

A fejlődés legmodernebb iránya a számítógép, a fényszedés és az ofsetnyomás alkalmazására való áttérés. Mindezek lehetőséget adnak a tudományos információs kiadványok legfejlettebb formában való folyamatos előállítására.

A kombinát az elmúlt 25 év alatt sok változáson ment keresztül. Jelenleg öt fő feladatot lát el: